

Het is voor scholen lastig het taal- en rekenniveau van de bbl-cursisten op de vereiste hoogte te brengen

BBL IN DE KNEL

Meer **taal en rekenen** op het mbo

Dat in het mbo het reken- en taalniveau omhoog moet, is niet erg. “Het niveau was soms ook schrikbarend.” Maar scholen maken zich wel zorgen over de uitvoering en de gevolgen. Is het haalbaar? En ligt de lat voor bbl-leerlingen niet te hoog?

TEKST JAN NIJMAN

FOTOGRAFIE STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Het niveau van het taal- en rekenonderwijs in het mbo moet hoger worden. Voor mbo 4 zijn vanaf schooljaar 2013-2014 centrale examens verplicht voor Nederlands en rekenen. De niveaus 3 en 2 volgen later. Bovendien komt er vanaf 2017 voor niveau 4 een verplicht examen voor Engels.

Docenten algemeen vormende vakken zijn niet ongelukkig met de maatregelen. “Hoe kun je, als kaderfunctionaris, op internationaal niveau functioneren zonder goede talenkennis?” zegt mbo-docent Saskia Reimann van AOC Terra in Groningen. Ook Anke van Kruijssen, teamleider in Hoorn (Clusius College) vindt het terecht dat er aan niveau 4 eisen worden gesteld. “Het niveau van Nederlands, rekenvaardigheid of talen mag ook wel wat voorstellen. Het was soms schrikbarend.” Haar uitspraak wordt ondersteund door een onderzoek van de Onderwijsraad (2006) dat laat zien dat ruim de helft van de leerlingen in het mbo onvoldoende taalvaardig is om in de

beroepspraktijk goed mee te kunnen komen.

Op het rooster

De wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen trad augustus 2010 in werking. Leerlingen met een diploma van het vmbo of mbo niveau 2 of 3 moeten qua taal- en rekenvaardigheid op referentieniveau 2F zitten. Dit is het niveau dat nodig is om als volwassene in de maatschappij te kunnen functioneren. Voor mbo 4 ligt de lat hoger: zij moeten niveau 3F hebben (zie kader referentieniveaus).

Het instroomniveau van mbo niveau 4-leerlingen zou dus 2F moeten zijn, maar dat is het ‘bij lange na’ niet, zeggen docenten. “Ik schat dat 30 procent onder dit niveau zit”, zegt Kruijssen. “Ze zitten eerder op niveau 1F.” Dat maakt het lastig de leerlingen in de beschikbare tijd naar het eindniveau, 3F, te brengen. “Tussen instroom en uitstroom zit een groot gat,” zegt ook teamleider Gerben Kleine Haar van het mbo in Doetinchem (AOC Oost), “maar ze moeten het wel halen, want het is voor-

waarde voor het behalen van een diploma.”

De meeste scholen besteden in de vierjarige bol-opleiding een dag per week aan algemeen vormende (av) vakken. Ze krijgen rekenen, Nederlands, leren, loopbaan en burgerschap, Engels en soms Duits. In Hoorn, Groningen en Doetinchem staan zo’n vier tot zes uur per week av-vakken op het rooster. Daarnaast is er tijd voor zelfstudie.

Even uitstellen

“De hogere eisen aan rekenen en taal hebben voor ons in Groningen niet veel verandering gebracht”, vertelt Reimann. “We hebben altijd

Voor een enkeling betekenen de hogere eisen dat een mbo 4-diploma niet meer haalbaar is.

een behoorlijk aanbod aan av-onderwijs gehad. We hebben de vakken nooit afgeschaft of geïntegreerd.” Heel anders is dat in Doetinchem. Met de invoering van het competentiegericht leren waren de av-vakken volledig geïntegreerd in een beroepscontext. Er werd gewerkt met afgeronde leereenheden, zogenaamde containers. “Dat vonden leerlingen leuk”, zegt Kleine Haar. Om te kunnen voldoen aan de nieuwe eisen ziet de school zich

Referentieniveaus taal en rekenen

niveau 1F - einde basisschool
niveau 2F - einde vmbo, mbo 2 en mbo 3
niveau 3F - einde havo en mbo 4
niveau 4F - einde vwo

2F is het niveau dat een volwassene nodig heeft om goed te kunnen functioneren in de maatschappij.

Met ingang van schooljaar 2013-2014 zijn centrale examens voor Nederlands en rekenen verplicht voor mbo niveau 4. Niveau 2 en 3 volgen een jaar later. Voor niveau 1 is nog niet bekend hoe de referentieniveaus in de toekomst worden geëxamineerd. Vanaf schooljaar 2017-2018 is een centraal examen Engels verplicht voor mbo niveau 4.

gedwongen terug te keren naar de oude opzet met een meer algemeen aanbod van taal en rekenen.

De leermethodes die scholen gebruiken zijn algemeen van opzet, met oefeningen, materiaal voor zelfstudie en toetsen. Daarnaast maken scholen zelf materiaal om waar mogelijk toch aandacht te besteden aan beroepsgerichte aspecten: Engelse vaktaal bijvoorbeeld. Docenten gebruiken artikelen uit vaktijdschriften, maken zelf woordenlijsten en ontwikkelen modules met praktijkvoorbeelden. Maar de tijd hiervoor is dus beperkt. Voorop staat: de leerlingen op het vereiste taal- en rekenniveau brengen.

Iets anders is dat een leerling nu aan het centraal examen mag deelnemen ergens in de tweede helft van de mbo-opleiding. “Het klinkt mooi dat je je av-vakken dan al kunt afsluiten,” zegt Kleine Haar, “maar er is nog wat onduidelijkheid over hoe lang dat examen geldig is. Moet een leerling zo’n examen opnieuw doen als hij in de laatste fase studievertraging oploopt?” Kleine Haar vindt het daarom verstandiger het examen nog even uit te stellen. Een belangrijke bijko-

mende reden is dat het voor de docenten lastig is om goed in te schatten of een leerling op het vereiste niveau 3F zit. “We hebben nog weinig ervaring, we weten niet goed waar de cesuur ligt.”

Een diploma

Voor een enkeling betekenen de hogere eisen aan het taal- en rekenniveau dat een mbo 4-diploma niet meer haalbaar is. “Het niveau is hoog, maar niet ondoenlijk”, vindt Saskia Reimann. “Anders is het voor de bbl-opleiding. Daar ligt de lat wel erg hoog.” Deze mening wordt door velen gedeeld.

Om de cursisten van bbl-opleidingen, vaak volwasseneren, op het vereiste niveau 2F te brengen, is een behoorlijke inspanning nodig. De meeste scholen bieden hen in de ene schooldag ongeveer vier uur av-vakken. Dat vinden de cursisten erg veel. Over het algemeen zijn ze niet zo sterk in taal- en rekenen en daar ligt hun interesse ook niet. “Het niveau is laag, soms veel lager dan 1F”, zegt beleidsmedewerker Jeanette Vaartjes van AOC Terra. “Als je cursisten maar een dag in de week op school hebt, is het bijna ondoenlijk om

Taalniveaus volgens Europees referentiekader

In 1998 is een Europees referentiekader voor talen opgesteld. Dit kader is bedoeld om taalvaardigheid van Europese burgers te kunnen vergelijken. Het onderscheidt zes schalen:
A1 zeer eenvoudig, basisbegrippen

A2 eenvoudige communicatie
B1 standaard eenvoudige communicatie, niet te lange zinnen
B2 normale communicatie
C1 moeilijke of specifieke communicatie
C2 zeer ingewikkelde communicatie

ze op het vereiste niveau te brengen.” Meer tijd besteden aan av-vakken is niet acceptabel omdat de praktijkvakken dan in de verdrinking komen. Een brancheorganisatie als de VHG bijvoorbeeld vindt dat er door de aangescherpte eisen voor av-vakken te weinig tijd over blijft voor goed vaktechnisch onderwijs, zo staat in hun pas verschenen programmapunten.

Zelfstudie kan een oplossing zijn volgens de scholen. Maar de cursisten zijn over het algemeen niet zo studie minded. Een andere mogelijkheid is de taalontwikkeling op de werkplek te stimuleren door de werkgever in te schakelen, zo suggereert het ECBO in het rapport ‘Taal terug op het mbo’ (januari 2011). Het Clusius College doet dit door zowel cursist als werkgever uitvoerig te informeren over de noodzaak van de av-vakken. “Het is in hun eigen belang,” zegt Van Kruijssen, “wanneer dat niveau onvoldoende is, zit een diploma er niet in.”

Bijspijkieren

Naast de av-docent, de werkgever en de cursist zelf, kan ook de vakdocent een rol spelen. AOC Terra organiseerde om die reden een studiedag Nederlands voor alle docenten

om “een bewustwordingsproces op gang te brengen”, vertelt Vaartjes. Een docent kan bijvoorbeeld cursisten die een presentatie houden toetsen op spreekvaardigheid. “Rekenen en taal moet in de hele opleiding een plaats krijgen.” Ook het Clusius College schakelt hiervoor vakdocenten in. Alle docenten zijn geschoold in het integreren van algemene vaardigheden. En ze zijn zelf waar nodig bijgespijkerd op taalgebied. “Docenten zouden op niveau 3F moeten zitten, maar dat is in de praktijk soms anders”, zegt Van Kruijssen. “Natuurlijk was er aanvankelijk enige weerstand, maar ze zien het belang er wel van in.” ■

Kijk voor links en downloads over de referentiekaders taal en rekenen en o.a. een artikel over de containermethode van AOC Oost op www.groenonderwijs.nl > editie 2

Vereiste beheersingsniveaus Engels

Op dit moment moeten leerlingen voor drie van de vijf vaardigheden een voldoende scoren voor een diploma. Voor mbo niveau 4 is Engels verplicht, bij sommige opleidingen ook Duits. Voor niveau 2 en 3 is het afhankelijk van het kwalificatiedossier. Voor niveau 1 is Engels en Duits niet van toepassing.

De volgende beheersingsniveaus Engels gelden voor de meeste mbo-opleidingen van niveau 4:

1. gesprek voeren	A1
2. lezen	B1
3. luisteren	B1
4. spreken	A2
5. schrijven	A2